

การบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย และประสิทธิผลการบริหาร
กิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย*

ADMINISTRATION OF THE THAI SANGHA ORGANIZATION AND THE
EFFECTIVENESS OF ADMINISTRATION OF THE THAI SANGHA
ORGANIZATION

พระมหาอรุณ ปญญารุโณ

Phramaha Aroon Panyaruno

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: kanjira9@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 สิงหาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 23 กันยายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 20 ตุลาคม 2567

Received 4 August 2024; Revised 23 September 2024; Accepted 20 October 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย 2) ประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย 1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย 2. ประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 380 รูป จากประชากรทั้งหมด จำนวน 27,551 รูป เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย และประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

Citation:

* พระมหาอรุณ ปญญารุโณ. (2567). การบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย และประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย. วารสารกวี้นพะเยา, 1(5), 1-25.

Phramaha AroonPanyaruno. (2024). Administration of the Thai Sangha Organization and the Effectiveness of Administration of the Thai Sangha Organization. Journal of Kwan Phayao, 1(5), 1-25.;

Website: <https://so11.tci-thaijo.org/index.php/jkp>

($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หลักนิติธรรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือ หลักคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.19$) หลักความเสมอภาค อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.02$) หลักแสวงหาฉันทามติ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.90$) หลักกระจายอำนาจ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.89$) หลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.86$) หลักตอบสนอง อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.75$) หลักประสิทธิภาพ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.66$) และหลักประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)

2. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย ประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ด้านการศึกษา อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.86$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณะสงค์เคราะห์ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.84$)

คำสำคัญ: การปกครองคณะสงฆ์ไทย, ประสิทธิภาพ

Abstract

This research aims to study the following: 1) To study the state of administration of the Thai Sangha administration organization 2) The effectiveness of the administration of the Thai Sangha administration organization 1. To study the state of administration of the Thai Sangha administration organization 2. The effectiveness of the administration of the Thai Sangha administration organization the sample group used in the research was 380 monks from the total population of 27,551 monks. The data collection tools were questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research found that:

1. The state of administration of the Thai Sangha administration organization and the effectiveness of the administration of the Thai Sangha administration organization The results of the research found that the overall picture was at a high level ($\bar{x} = 3.82$). When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the rule of law at a high level ($\bar{x} = 4.22$), followed by the principle of morality and ethics at a high level ($\bar{x} = 4.19$), the principle of equality At a high level ($\bar{x} = 4.02$), the principle of seeking consensus was at a high level ($\bar{x} = 3.90$), the principle of decentralization was at a high level ($\bar{x} = 3.89$), the principle of responsibility was at a high level ($\bar{x} = 3.86$), the principle of responsiveness was at a high level ($\bar{x} = 3.75$), the principle of efficiency was at a high level ($\bar{x} = 3.66$), and the principle of effectiveness was at a moderate level ($\bar{x} = 3.41$). The aspect with the lowest average value was the principle of transparency at a moderate level ($\bar{x} = 3.30$).

2. Effectiveness of the Thai Sangha Administrative Organization The overall effectiveness of the Thai Sangha Administrative Organization was found to be at a high level ($\bar{x} = 3.98$). When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect of governance at a high level ($\bar{x} = 4.28$), followed by the aspect of religious education. It was at a high level ($\bar{x} = 4.17$), the aspect of propagation of Buddhism was at a high level ($\bar{x} = 3.90$), the aspect of educational welfare was at a high level ($\bar{x} = 3.86$), and the aspect with the lowest average value was the aspect of public utilities and public welfare, at a high level ($\bar{x} = 3.84$).

Keywords: Thai Sangha Governance, Effectiveness

บทนำ

การแสวงหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการเพื่อให้องค์การสามารถผลิตสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า และเป็นที่พึงพอใจของประชาชนหรือลูกค้าผู้มาซื้อสินค้าหรือมารับบริการ โดยการทำให้องค์การมีระบบการบริหารที่มีคุณภาพ เพิ่มความแข็งแกร่งให้กับองค์การ เพื่อจะได้สามารถปรับตัวรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบันได้ ถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งที่ผู้บริหารองค์การต้องกระทำเพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าขององค์การ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารในภาครัฐหรือภาคเอกชน องค์การทุกประเภทจึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับตัว โดยการเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูประบบการบริหารจัดการด้วยการนำเทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อการรับมือกับความต้องการของลูกค้าผู้รับบริการที่มีหลากหลายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับองค์การที่จะเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคใหม่ได้อย่างดี การพัฒนาประเทศไทยตามหลักแนวคิดของระบบราชการ (Bureaucracy) ที่มุ่งเน้นความเป็นเอกภาพขององค์การ การยึดหลักระเบียบกฎหมาย การจัดโครงสร้างองค์การที่ชัดเจน มีการสายการบังคับบัญชาตามความชำนาญเฉพาะ และเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจ ถึงแม้ว่าจะสร้างความมั่นคง และเข้มแข็งแก่ระบบราชการ แต่การมีโครงสร้างองค์การขนาดใหญ่ และยึดระเบียบกฎหมายเป็นสำคัญ ทำให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้า ขาดประสิทธิภาพจนไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของประชาชนและภาคเอกชนได้ (วรเดช จันทรศร, 2541) ซึ่ง สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2549) ได้จำแนกปัญหาเกี่ยวกับระบบราชการไทย ไว้ 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) ปัญหาของระบบราชการ เช่น การรวมศูนย์อำนาจเข้าที่ส่วนกลาง โดยมีนักการเมืองในฐานะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจสูงสุดในเกือบทุกเรื่อง การขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีบุคลากรจำนวนมาก ทำให้เกิดงานซ้ำซ้อนกัน และ 2) ปัญหาเกี่ยวกับตัวข้าราชการ เช่น การขาดคุณธรรม จริยธรรมของข้าราชการบางส่วน การถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง การสูญเสียบุคลากรให้กับภาคเอกชน และความรู้สึกลดต่ำต้อยในเกียรติภูมิและศักดิ์ศรี เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพ และเกียรติศักดิ์แห่งตน

การปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาลโดยมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปกครองสงฆ์สูงสุด ในช่วงระยะต้นพุทธกาลยังไม่มีการบัญญัติพระวินัย เพราะพระสงฆ์ส่วนใหญ่นี้เข้ามาอุปสมบทแล้วแต่มีเจตนารมณ์เดียวกัน คือ การเข้ามาประพฤติพรหมจรรย์เพื่อให้ได้บรรลุธรรมขั้นสูงสุด คือพระนิพพาน อีกทั้งพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีคุณธรรมขั้นสูง เป็นพระอริยบุคคลหรือโดยส่วนใหญ่พระสงฆ์มีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ พระสงฆ์ในระยะต้นจึงยังไม่มีวามประพฤติที่เสื่อมเสียเกิดขึ้นมากนัก (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2560) สำหรับการเปลี่ยนแปลงขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสทางเศรษฐกิจและสังคมโลก มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ในปีพุทธศักราช 2484 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปกครองคณะสงฆ์ขึ้น เพราะเป็นการบริหารงานคณะสงฆ์แบบสังฆสภา โดยแยกอำนาจการบริหารปกครองออกเป็น 3 ฝ่าย เพื่อถ่วงดุลอำนาจ ตามแบบอย่างการปกครองฝ่ายบ้านเมือง คือ มีอำนาจนิติบัญญัติ เรียกว่าสังฆานัติ อำนาจการบริหารคณะสงฆ์ และอำนาจตุลาการ เรียกว่าอำนาจวินิจฉัยอธิกรณ์ องค์การผู้ใช้อำนาจ คือ 1) สังฆสภา มีอำนาจหน้าที่ในการออกสังฆานัติ, 2) สังฆมนตรี มีอำนาจหน้าที่ในการบริหาร และ 3) คณะวินัยธร มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินอธิกรณ์ (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2539 : 42) การดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไป คือ เกิดความเจริญแบบตะวันตก และ เกิดสถาบันแบบใหม่ต่าง ๆ เข้ามารับเอาบทบาทเดิมของวัดและพระสงฆ์ไปดำเนินการ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล กรมประชาสงเคราะห์ ฯลฯ เกิดจากการสูญเสียภาวะผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่รัฐบางกลุ่มได้แสวงหาผลประโยชน์จากงบประมาณแผ่นดินจัดสรรให้วัด และพระสงฆ์ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่โปร่งใส และไม่มีการตรวจสอบ (ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ และ พระครูกิตติญาณวิสิฐ, 2558) และถึงแม้จะมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และปรับปรุงใหม่ ปี พ.ศ.2535 แต่หลักการบริหารจัดการวัด ยังคงการจัดโครงสร้างการปกครองตามฝ่ายอาณาจักรที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่มหาเถรสมาคม ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ (ฉลอง ช่วยธานี และคณะ, 2562)

วัดถือเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 การดูแลรักษาและบริหารจัดการวัดจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้แทนของนิติบุคคล ซึ่งการดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัด การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ที่เจ้าอาวาสจะกระทำได้นั้น จะต้องเป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติในการดูแลรักษาและจัดการศา

สนสมบัติของวัดไว้เป็นแม่บทให้เจ้าอาวาสถือปฏิบัติ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 บริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการปกครอง, 2) ด้านการศาสนศึกษา, 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์, 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้น ได้รับการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมตลอดมา โดยเฉพาะในช่วงวิกฤติปัญหาวัฒนธรรมกาย ที่มหาเถรสมาคมและสำนักพระพุทธศาสนาไม่สามารถใช้กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 21 ในการวินิจฉัยให้พระภิกษุที่ต้องคดีความ ไม่ว่าจะครองสมณะชั้นไหน แต่เมื่อเห็นว่าจะสร้างความเสียหายแก่พระศาสนา ก็สามารถสั่งสึกได้ทันที (ผู้จัดการออนไลน์, 2560) แต่ปัญหาขององค์การคณะสงฆ์ไทย ที่สื่อมวลชนนำเสนอถึงกรณีศาลพิพากษาการทุจริต คดีฟอกเงินทอนวัด ของอดีตเจ้าอาวาสวัดและเจ้าคณะอำเภอ ที่ได้กระทำความผิดฐานฟอกเงินตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 3, 5, (1) (2) (3) 9, 60 โดยได้ร่วมกับอดีตผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) ในโครงการบูรณะซ่อมแซมวัด โครงการศึกษาพระปริยัติธรรมและโครงการเผยแผ่กิจกรรมทางศาสนา (มติชนออนไลน์, 2562) ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์แปดเปื้อนมัวหมอง สะท้อนให้เห็นคุณภาพของการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย ซึ่ง พระณรงค์ สังขวิจิตร (2560) ได้สรุปประเด็นปัญหาไว้ดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้างการปกครอง ที่แบ่งการปกครองออกเป็น คณะสงฆ์ส่วนกลาง และคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดและมีเจ้าคณะใหญ่ซึ่งมี 5 เจ้าคณะเป็นผู้ควบคุมดูแลเขตปกครองสงฆ์แต่ละคณะ ส่วนในภูมิภาคนั้นแบ่งเขตปกครองออกเป็น 18 ภาค มีเจ้าคณะภาคแต่ละภาคเป็นผู้รับผิดชอบและมีส่วนที่รับผิดชอบอยู่ภายใต้ อีก 3 ชั้น คือ จังหวัด อำเภอ และตำบล ลักษณะการใช้อำนาจดังกล่าว ส่งผลเกิดลักษณะอำนาจนิยม ทำให้การตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สำคัญเร่งด่วนของคณะสงฆ์เกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์

2. ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง โดยปัจจุบันมีพระตำรวจหรือที่เรียกว่าพระวินยาธิการมีการเลือกปฏิบัติต่อพระสงฆ์ผู้กระทำความผิดพระธรรมวินัย ตั้งแต่ผิดในเรื่องเล็กน้อยจนถึงผิดบาปใหญ่ เช่น หากดูจากพฤติกรรม ยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง โดยที่องค์การคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองยังไม่มีมาตรการใดๆ ที่ปรากฏการแก้ไขและเป็นผลสำเร็จให้เห็น

เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จึงประเมินได้ว่าขาดประสิทธิภาพหรืออ่อนด้อยการปกครอง กรณีธรรมกายน่าจะสะท้อนปัญหา การขาดประสิทธิภาพในการปกครองที่คณะสงฆ์ไม่สามารถจัดการแก้ไขได้

3. ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ คือ 1) ให้ความสำคัญแก่พระภิกษุในสายปกครอง และรวมศูนย์อำนาจที่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาค 2) ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนและพระภิกษุสามเณรในวัด โดยเลือกใช้กฎเกณฑ์ของมหาเถรสมาคม ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ทำให้พระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ไม่ตรงกับความรู้หรือความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ และ 3) การมุ่งเน้นจำนวนเงินที่ใช้ในการก่อสร้างถาวรวัตถุให้ใหญ่โต เช่น เกณฑ์ของจำนวนเงิน ในเขตปกครองหนกลางต้องมีจำนวนเงิน ตั้งแต่ 1,000,000บาท ขึ้นไป ในเขตปกครองหนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ต้องมีเงิน ตั้งแต่ 150,000 บาท ขึ้นไป ส่งผลให้ขาดหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนา และการให้ความสำคัญในการศึกษาพระธรรมวินัย

ประเทศไทยมีวัดจำนวนทั้งสิ้น 41,340 วัด แบ่งเป็นมหานิกาย 37,472 วัด ธรรมยุต 3,832 วัด จินนิกาย 15 วัด อนัมนิกาย 21 วัด แบ่งเป็นพระอารามหลวง 310 วัด จำแนกเป็น มหานิกาย 247 วัด ธรรมยุต 63 วัด วัดราษฎร์ 41,030 จำแนกเป็น มหานิกาย 37,225 วัด ธรรมยุต 3,769 วัด จินนิกาย 15 วัด อนัมนิกาย 21 วัด และแบ่งเป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 24,658 วัด และไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 16,682 วัด โดยพระสงฆ์ในคณะสงฆ์ภาค 1 มีวัดทั้งสิ้น 966 วัด ดังนี้ 1) กรุงเทพมหานครมี 454 วัด, 2) ปทุมธานี 190 วัด, 3) นนทบุรี 195 วัด และ 4) สมุทรปราการ 127 วัด (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) และจากรายงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปี 2559 ประเทศไทยมีพระสงฆ์ทั้งมหานิกายและธรรมยุต จำนวน 298,580 รูป (โพสต์ทูเดย์, 2561) การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันควรมีการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ก้าวหน้าล้ำสมัย โดยพิจารณาปรับปรุงประยุกต์ใช้ทั้งรูปแบบการบริหารแบบราชการ การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ และการบริหารงานแบบภาคเอกชนที่คล่องตัว โดยยึดมั่นในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษา“แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย” โดยนำหลักแนวคิด การบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และ เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2562 (PMQA) เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ไทยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ไทย การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล นั้น พระพุทธเจ้าทรงบริหารงานโดยพระองค์เองตามหลักธรรมาธิปไตย คือ ทรงแสดงธรรมบัญญัติวินัย เป็นอำนาจในทางนิติบัญญัติ ทรงปกครองภิกษุสงฆ์ เป็นอำนาจในทางบริหาร และทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ เป็นอำนาจในทางตุลาการ โดยมีอัครสาวก คือ พระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดี กับพระโมคคัลลานะ และพระเถระทั้งหลายผู้เป็นพระสังฆบิดร พระสังฆปริณายก มีหน้าที่คอยช่วยเหลือแบ่งเบาการบริหารจัดการ (วสิน อินทสระ, 2535; พระครูสันติธรรมาภีรัต (บุญชัย สนติกโร), 2557) และโดยที่พระพุทธองค์คงจะทรงทราบแน่นอนแล้วว่า ในอนาคตคณะสงฆ์จะแตกแยกไปเป็นหมู่เป็นคณะ พระองค์จึงทรงแนะนำหลักการป้องกันการวิวาทหลักแห่งสามัคคีและหลักแห่งการระงับอธิกรณ์ของสงฆ์ พระองค์ทรงแนะไว้ 4 ประการ (พระวิสุทธิสถาณ, 2543 : 16) คือ 1) ให้มีเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตาโมกกรรม ในเพื่อนบรรพชิตทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (คือรักกันฉันมิตรแท้ไม่หน้าไหว้หลังหลอก), 2) ให้มีความโอปปาติกะอารีเอื้อเฟื้อต่อกันไม่ตระหนี่ในปัจจุบัน 4 แบ่งปัน

กันใช้ตามที่มี, 3) ให้มีความเสมอกันโดยศีล และ 4) ให้มีความเสมอกันโดยทฤษฎี ซึ่ง ทั้ง 4 ประการนี้ ถือว่าเป็นอุปายที่จะรักสามัคคีในหมู่สงฆ์ไว้ได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล หมายถึง หมายถึง ความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการ (อรุณ รักธรรม, 2525 : 12) คือ

- 1) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (Integration)
- 2) การปรับตัวของ องค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (Adaptability)
- 3) การปรับตัวขององค์การให้ สอดคล้องกับสังคม (Social Relevance)
- 4) ผลผลิตขององค์การ (Productivity)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สำนักมาตรฐานและประเมินผล อุดมศึกษา (2552) ให้รายละเอียดว่าประสิทธิผลเป็นการพิจารณาว่ากระบวนการหรือ มาตรการที่ใช้สามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด การประเมินประสิทธิผลต้อง ประเมินว่าแนวทางนั้นมีความ สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับ ความต้องการของสถาบัน และสถาบันสามารถนำแนวทางไปปฏิบัติได้ดีเพียงใด รวมทั้งผลลัพธ์ของมาตรการที่ใช้

กล่าวโดยสรุป การประเมินประสิทธิผลของแนวทางที่กำหนดขึ้นเพื่อสนับสนุน จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องพิจารณาว่าแนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายของสถาบันหรือไม่ การประเมินนี้ควรครอบคลุมถึงความสามารถในการนำไป ปฏิบัติได้จริง และผลลัพธ์ที่เกิดจากมาตรการที่นำมาใช้

ประการแรก แนวทางที่เลือกควรมีความชัดเจนในเรื่องของเป้าหมาย และต้อง ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของสถาบัน หากแนวทางนั้นสะท้อนถึงความเข้าใจใน บริบทและความต้องการของสถาบัน จะช่วยเพิ่มโอกาสที่แนวทางดังกล่าวจะได้รับการยอมรับ และดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง การนำแนวทางไปปฏิบัติจะต้องพิจารณาความเหมาะสมในแง่ของ ทรัพยากร ความสามารถของบุคลากร และระบบสนับสนุนที่มีอยู่ในสถาบัน หากแนวทาง ดังกล่าวสามารถผสานเข้ากับระบบที่มีอยู่โดยไม่สร้างภาระหรือความซับซ้อนเพิ่มเติม จะช่วยให้ การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น

สุดท้าย การประเมินผลลัพธ์เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยวัดความสำเร็จของมาตรการที่ใช้ หากผลลัพธ์ที่ได้สามารถบรรลุเป้าหมายหรือสร้างผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ จะถือว่าแนวทางนั้นมีประสิทธิผล นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผลกระทบในระยะยาวยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในความยั่งยืนของมาตรการ

สรุปได้ว่า การประเมินประสิทธิภาพของแนวทางควรให้ความสำคัญกับความสอดคล้องความสามารถในการปฏิบัติ และผลลัพธ์ที่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าแนวทางที่เลือกจะสนับสนุนเป้าหมายของสถาบันอย่างแท้จริงและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นพระสงฆ์ในคณะสงฆ์ภาค 1 ประกอบด้วย 1) กรุงเทพมหานคร จำนวน 15,269 รูป, 2) นนทบุรี จำนวน 3,828 รูป, 3) ปทุมธานี จำนวน 5,006 รูป และ 4) สมุทรปราการ จำนวน 3,408 รูป รวมทั้งสิ้น 27,551 รูป (ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำปี, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พระสงฆ์ในคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 380 รูป โดยแบ่งเป็น 1) กรุงเทพมหานคร จำนวน 210 รูป, 2) นนทบุรี จำนวน 53 รูป, 3) ปทุมธานี จำนวน 69 รูป และ 4) สมุทรปราการ จำนวน 48 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เกรจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610 อ้างถึงใน สุพญศรีไสย์, 2551 : 132-133) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวน 380 รูป จากประชากรทั้งหมด จำนวน 27,551 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุ, จำนวนพรรษา, วุฒิการศึกษาสามัญ, วุฒิการศึกษาทางธรรม, วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม, ตำแหน่ง/สถานะสงฆ์ และที่ตั้งของวัดที่สังกัด

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และ 2) เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีประเด็นข้อคำถาม ดังนี้

1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักนิติธรรม 7) หลักความเสมอภาค 8) หลักการมีส่วนร่วมการพยายามแสวงหาฉันทามติ 9) หลักการกระจายอำนาจ และ 10) หลักคุณธรรม จริยธรรม

2) คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย 1) การนำองค์การ 2) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ 3) ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร และ 6) ผลลัพธ์การดำเนินการ

โดยมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 Rating Scales) ของลิเคิร์ท ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทยประกอบด้วย 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีลักษณะเป็นแบบวัดระดับ 5 ระดับ (5 Rating Scales) ของลิเคิร์ท ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

การทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 40 คน หลังจากนั้นนำข้อมูล ที่ได้รับมาทั้ง 40 ชุด ไปคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา (Alpha-reliability Coefficient) ทั้งฉบับเป็น .80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากสำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา เพื่อเสนอต่อพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการ และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
- 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูล 380 รูป และได้รับข้อมูลกลับคืนทั้งหมด จำนวน 380 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของการเลือกสุ่ม
- 3) หลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืนแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ผู้ตอบได้ส่งกลับคืนมาแล้วนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมการคำนวณชุดค่าสถิติสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ จำนวน (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 สภาพการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย และประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวทางของ Best (1981: 184) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	แปลความหมาย
4.51-5.00	สูงมาก
3.51-4.50	สูง
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	ต่ำ
1.00-1.50	ต่ำมาก

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

พบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 37.1 มีจำนวนพรระหว่าง 16 – 20 พรระหว่าง ร้อยละ 31.0 มีวุฒิการศึกษาสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 51.9 วุฒิการศึกษาทางธรรมนักรวมเอก ร้อยละ 93.9 วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ป.ธ. 1 – 3 ร้อยละ 43.1 มีตำแหน่ง/สถานะสงฆ์เป็นพระสงฆ์ทั่วไป ร้อยละ 70.8 และมีที่ตั้งของวัดที่สังกัดในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 49.2 ตามลำดับ

2. สภาพการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย และประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย

2.1 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
หลักประสิทธิภาพ	3.66	0.79	สูง
หลักประสิทธิผล	3.41	1.04	ปานกลาง
หลักการตอบสนอง	3.75	0.94	สูง
หลักความรับผิดชอบ	3.86	0.75	สูง
หลักความโปร่งใส	3.30	1.23	ปานกลาง
หลักนิติธรรม	4.22	0.80	สูง
หลักความเสมอภาค	4.02	0.84	สูง
หลักแสวงหาฉันทามติ	3.90	1.03	สูง
หลักกระจายอำนาจ	3.89	0.84	สูง
หลักคุณธรรมจริยธรรม	4.19	0.81	สูง
รวม	3.82	0.97	สูง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ หลักนิติธรรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือ หลักคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.19$) หลักความเสมอภาค อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.02$) หลักแสวงหาฉันทามติ

อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.90$) หลักกระจายอำนาจ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.89$) หลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.86$) หลักตอบสนอง อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.75$) หลักประสิทธิภาพ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.66$) และหลักประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)

2.2 คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ด้านการนำองค์การ	3.74	0.98	สูง
ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	3.54	1.13	สูง
ด้านผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.79	1.06	สูง
ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้	3.51	1.08	สูง
ด้านบุคลากร	3.74	0.98	สูง
ด้านการดำเนินการ	3.71	0.86	สูง
รวม	3.67	1.01	สูง

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาคือ ด้านการนำองค์การ และด้านบุคลากร อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.74$) ด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.71$) และด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.54$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.51$)

2.3 ประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครอง คณะสงฆ์ไทย	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ด้านการปกครอง	4.28	0.79	สูง
ด้านการศาสนศึกษา	4.17	0.84	สูง
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.86	0.89	สูง
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.90	0.88	สูง
ด้านการสาธารณูปการ	3.84	0.93	สูง
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.84	0.91	สูง
รวม	3.98	0.87	สูง

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.86$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.84$)

อภิปรายผล

จากการผลการวิจัย เรื่อง การบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย และประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หลักนิติธรรม อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ หลักคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับสูง หลักความเสมอภาค อยู่ในระดับสูง หลักแสวงหาฉันทามติ อยู่ในระดับสูง หลักกระจายอำนาจ อยู่ในระดับสูง หลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง หลัก

ตอบสนอง อยู่ในระดับสูง หลักประสิทธิภาพ อยู่ในระดับสูง และหลักประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรินธร อักษรนิธย์ (2557) ศึกษา การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) สำนักงานสรรพากรภาค 12: แนวทางและการปฏิบัติ วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลเบื้องต้นด้านความรู้ความเข้าใจในแนวทางและการปฏิบัติ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ สำนักงานสรรพากรภาค 12 และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานของกรมสรรพากร และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สรรพากร สำนักงานสรรพากรภาค 12 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ศึกษาข้อมูลด้วยวิธีเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เสียภาษีที่ใช้บริการในงานกลุ่มภารกิจกฎหมายจัดเก็บและคืนภาษี และกำกับดูแล หน่วยงานของสำนักงานสรรพากรภาค 12 จำนวน 400 คน เจ้าหน้าที่สรรพากรจำนวน 480 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐานผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจระดับดีในแนวทางและการปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ สำนักงานสรรพากรภาค 12 โดยมีความพึงพอใจการให้บริการด้วยอัตราดี การได้รับความสะดวกและให้คำแนะนำด้านภาษี มากกว่าการที่เจ้าหน้าที่มีความรู้ในด้านอาชีพ/ธุรกิจ การบริการครบทุกขั้นตอน และการตรวจคืนภาษี และเมื่อมีปัญหาด้านกฎหมาย/การอุทธรณ์/คดี/เร่งรัดหนี้ มีความพึงพอใจที่จะไปพบเจ้าหน้าที่มากกว่าการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตหรือทำเป็นหนังสือ ส่วนเจ้าหน้าที่มีความพึงพอใจการปฏิบัติงานระดับปานกลาง โดยเห็นว่าควรเน้นระบบการบริหารการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ภาวะผู้นำ และสภาพแวดล้อมการทำงาน การสร้างทัศนคติที่ดีวิสัยทัศน์สากล และการพัฒนาคุณภาพเจ้าหน้าที่ เพื่อสามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมาย คือ ประชาชนพึงพอใจ และการพัฒนางานในภารกิจกำกับดูแลค่อนข้างยาก เนื่องจากลักษณะงานต้องทำให้ผู้เสียภาษีมีความเต็มใจในการเสียภาษี ซึ่งจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพนั้น มีความจำเป็นต้องสร้างและพัฒนาวิสัยทัศน์สากลให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ในงานเป็นอย่างดี (development of civil servants' vision and attitude) และพัฒนาการเรียนรู้ที่เป็นระบบต่อเนื่อง ให้มีความรู้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่องานในหน้าที่ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนสายงาน หรือการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น การสร้างแบบจำลองในการแก้ปัญหางาน ซึ่งจะส่งผลต่อความร่วมมือและความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการปฏิบัติงาน การสร้างความ

เชี่ยวชาญและความชำนาญการตามกลุ่มภารกิจงานที่สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้ประชาชน

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ ด้านการนำองค์การ และด้านบุคลากร อยู่ในระดับสูง ด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับสูง และด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ อยู่ในระดับสูง ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระชี ดิษฐจร และ สุภัทรา เอื้อวงศ์ (2559) ศึกษา การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม และสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ วัดอุปสรรคของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม และสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย 7 หมวด คือ 1) การนำองค์การ, 2) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์, 3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, 4) การวัดการวิเคราะห์ และการจัดการความรู้, 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล, 6) การจัดการกระบวนการ และ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ ประชากรเป็นผู้บริหารระดับสูงและอาจารย์ จากวิทยาลัยพยาบาล 4 สถาบัน ได้แก่ 1) วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก, 2) วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ, 3) วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ, 4) วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ การกำหนดตัวอย่างได้จากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) จำนวน 110 คน โดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายสำหรับอาจารย์ และผู้บริหารใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์และคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการคุณภาพของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$) หมวดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หมวดที่ 1 การนำองค์การ ($\bar{x} = 3.94$) และหมวดที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หมวดที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ($\bar{x} = 3.58$) และ 2) สภาพปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพของ

วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$) หมวดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หมวดที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ($\bar{X} = 2.77$) และหมวดที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หมวดที่ 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{X} = 2.31$)

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับสูง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับสูง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับสูง ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์ อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Schulingkamp, R.C., & Latham, J.R., (2017) ทำการศึกษา “ความเป็นเลิศด้านการดูแลสุขภาพ: การเปรียบเทียบผู้รับรางวัล MBNQA และคู่แข่ง” (Healthcare Performance Excellence: A Comparison of Baldrige Award Recipients and Competitors) กล่าวถึงสภาพการแข่งขันของธุรกิจโรงพยาบาลในปัจจุบันที่เผชิญกับแรงกดดันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย จึงมีการปรับปรุงประสิทธิภาพในดัชนีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าคุ้มทุนในการรับบริการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความเป็นเลิศด้านการดูแลสุขภาพของโรงพยาบาลที่ได้รับรางวัล Malcolm Baldrige Health Care Version Criteria for Performance Excellence: HCPE (2002–2011) 34 ราย กับ โรงพยาบาลคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกันจำนวน 153 ราย ทำการศึกษา บริบท ตัวชี้วัดทั่วไป เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้ HCPE ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์มาตรฐาน Medicare & Medicaid Services (CMS) เพื่อตรวจสอบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ HCPE เป็นกรอบความเป็นเลิศขององค์การและประสิทธิภาพขององค์การด้านการดูแลสุขภาพสำรวจประสิทธิภาพการทำงาน 3 ประเภท ได้แก่ 1) กระบวนการดูแล (23 มาตรการ), 2) ประสบการณ์ผู้ป่วย ลูกค้า และผู้รับบริการระบบการดูแลสุขภาพของโรงพยาบาล (HCAHPS) (10 มาตรการ) และ 3) ผลลัพธ์ของการดูแล (6 มาตรการ) กระบวนการข้อมูล การดูแล และประสบการณ์ผู้ป่วยรวมถึงการปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2009 ถึง กันยายน 2010 และผลลัพธ์ของการดูแลครอบคลุมการปฏิบัติงาน ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2007 ถึง มิถุนายน 2010 มีผลลัพธ์การดูแลที่แตกต่างกันระหว่างโรงพยาบาลที่ใช้เกณฑ์มาตรฐาน

Baldrige และคู่แข่ง โดยเฉพาะความแตกต่างอย่างมากในด้านประสบการณ์ของผู้ป่วย ลูกค้า และผู้รับบริการในโรงพยาบาลที่ใช้เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ Baldrige จะได้รับการให้บริการที่มีคุณภาพคุณภาพที่ดีกว่าคู่แข่ง ในขณะเดียวกันก็ให้ประสบการณ์ผู้ป่วยที่ดีขึ้น จึง สามารถบ่งชี้ว่าระบบ HCPE เป็นกรอบแนวคิดที่ถูกต้องในการออกแบบกลยุทธ์ของระบบและทุนมนุษย์ เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย (Thai Sangha Administrative Organization) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงไว้ซึ่งศาสนา ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักธรรมวินัยและกฎหมายของรัฐ การบริหารดังกล่าวสามารถสรุปเป็นกรอบความรู้ที่สำคัญได้ดังนี้

1. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

องค์การปกครองคณะสงฆ์ไทยมีโครงสร้างตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม) แบ่งเป็น 3 ระดับหลัก ได้แก่

- การปกครองส่วนกลาง ประกอบด้วยมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุด
- การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งตามเขตการปกครองของคณะสงฆ์ในแต่ละจังหวัดและอำเภอ

- การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ วัดต่างๆ ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของการบริหาร

2. แนวทางการบริหาร

-**หลักธรรมาภิบาล** ยึดมั่นในความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน

-**หลักธรรมวินัย** การบริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและศาสนกิจ

-**ความสัมพันธ์กับรัฐ** การบริหารต้องประสานกับกฎหมายและนโยบายของรัฐ เช่น การจัดการศึกษาในวัด การส่งเสริมศีลธรรม และการอนุรักษ์วัฒนธรรม

3. ความท้าทายในการบริหาร

-**การปรับตัวต่อสังคมสมัยใหม่** การบริหารคณะสงฆ์ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ

-ความโปร่งใสในการการเงิน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในพุทธศาสนิกชน

-การสืบทอดและพัฒนาผู้นำทางศาสนา เน้นการอบรมพระสงฆ์รุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถ

2. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย

การวัดประสิทธิผลของการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทยสามารถพิจารณาได้จากปัจจัยสำคัญ ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพในเชิงศาสนกิจ

-ความศรัทธาและการยอมรับ การบริหารที่ดีจะส่งเสริมศรัทธาของประชาชนต่อพระสงฆ์และวัด

-การเผยแผ่ธรรมะ ประสิทธิภาพของการเผยแผ่ธรรมะวัดจากจำนวนกิจกรรมทางศาสนา การบรรยายธรรม และการใช้สื่อสมัยใหม่

2.2 ประสิทธิภาพในเชิงการบริหารจัดการ

-การจัดการทรัพยากร เช่น การบริหารทรัพย์สินของวัดและการใช้เงินบริจาคอย่างเหมาะสม

-การส่งเสริมการศึกษา การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมและการเรียนรู้ของประชาชน

2.3 ประสิทธิภาพในเชิงสังคมและวัฒนธรรม

-การสร้างความร่วมมือกับชุมชน เช่น โครงการช่วยเหลือชุมชน การส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน

-การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เช่น การจัดงานประเพณีทางศาสนา

2.4 ความยั่งยืนขององค์การปกครองคณะสงฆ์

-การพัฒนาพระสงฆ์และวัด การอบรมและพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ในศาสนาและความทันสมัย

-การใช้เทคโนโลยี เช่น การเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์

การบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของพระสงฆ์ ผู้นำองค์กร และพุทธศาสนิกชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งการปกครอง การจัดการทรัพยากร และการเผยแผ่ธรรมะ ควบคู่กับการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ของสังคม เพื่อให้คณะสงฆ์ไทยยังคงเป็นศูนย์รวมศรัทธาและแหล่งเผยแผ่หลักธรรมที่สำคัญของประชาชนต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทยเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของพุทธศาสนาในประเทศไทย องค์การปกครองคณะสงฆ์ถูกจัดตั้งขึ้นด้วยโครงสร้างที่ชัดเจนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมการบริหารงานของวัดทั่วประเทศ เป้าหมายของการบริหารนี้คือการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักธรรมวินัย สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐ และตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

การบริหารคณะสงฆ์ไทยเน้นการยึดหลักธรรมาภิบาล อันได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ควบคู่กับการประสานงานระหว่างคณะสงฆ์และรัฐ เช่น การสนับสนุนการศึกษาในวัด การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการส่งเสริมศีลธรรมในชุมชน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญในการบริหารคณะสงฆ์คือการปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่ธรรมะ การจัดการทรัพยากรอย่างโปร่งใส และการพัฒนาผู้นำทางศาสนารุ่นใหม่

ประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยสามารถวัดได้ในหลายมิติ ทั้งในเชิงศาสนกิจ การจัดการทรัพยากร และผลกระทบต่อสังคม การเผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างศรัทธาในพุทธศาสนิกชน ขณะที่การจัดการทรัพยากรของวัดและการใช้เงินบริจาคอย่างเหมาะสมช่วยเสริมความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนผ่านโครงการต่างๆ ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ในประเทศต่าง ๆ เปรียบเทียบการบริหารคณะสงฆ์ไทยกับประเทศที่มีระบบการบริหารศาสนาที่คล้ายคลึงกัน เช่น ศรีลังกา เมียนมา หรือลาว เพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบที่สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย

2. การวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของคณะสงฆ์ไทยต่อสังคมดิจิทัล ศึกษาการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิเคราะห์ผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ พร้อมเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล

3. การประเมินความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย สำหรับระดับความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในการบริหารงานของคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของการบริหาร

4. บทบาทของคณะสงฆ์ไทยในการส่งเสริมศีลธรรมในสังคมสมัยใหม่ วิจัยเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่คณะสงฆ์มีส่วนช่วยเสริมสร้างศีลธรรมในชุมชนและสังคม และประเมินผลสำเร็จของโครงการดังกล่าว

5. การจัดการทรัพยากรและการเงินในคณะสงฆ์ไทย ศึกษากลไกการจัดการทรัพย์สินของวัดและทรัพยากรของคณะสงฆ์ โดยเน้นการพัฒนาความโปร่งใสและการสร้างระบบตรวจสอบที่เข้มแข็ง

6. การวิจัยเชิงพฤติกรรมพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในยุคปัจจุบัน ศึกษาความเปลี่ยนแปลงในบทบาทและพฤติกรรมของพระสงฆ์ รวมถึงทัศนคติและความคาดหวังของพุทธศาสนิกชน เพื่อกำหนดแนวทางที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

7. การพัฒนาผู้นำศาสนาในคณะสงฆ์ไทย วิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำศาสนาในระดับต่าง ๆ โดยเน้นความรู้ด้านธรรมะ การบริหารจัดการ และการเข้าใจสังคมร่วมสมัย

8. ผลกระทบจากนโยบายของรัฐต่อการบริหารคณะสงฆ์ไทย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของรัฐและการบริหารงานของคณะสงฆ์ รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบทบาทของคณะสงฆ์ในสังคม

9. การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาในคณะสงฆ์ไทย ศึกษาการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางศาสนา รวมถึงปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านี้

10. การเสริมสร้างความยั่งยืนในการบริหารองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย วิจัยแนวทางการบริหารที่สามารถสนับสนุนความยั่งยืนของคณะสงฆ์ในด้านการปกครอง การเผยแผ่ศาสนา และการมีส่วนร่วมในสังคม

ข้อเสนอแนะเหล่านี้สามารถนำไปพัฒนาหัวข้อวิจัยหรือโครงการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมการบริหารคณะสงฆ์ไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและความต้องการของสังคมปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่หรือกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายขึ้น เช่น การเปรียบเทียบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตเมืองและชนบท หรือการศึกษาพฤติกรรมพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

2. เพิ่มการศึกษาเชิงลึกในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การบริหารทรัพยากรทางการเงินของวัด หรือผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและนำไปปรับใช้ได้จริง

3. ผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน เช่น การใช้แบบสอบถามควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- ฉลอง ช่วยธานี และคณะ. (2562). มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัดและศาสนสมบัติกลาง. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ผู้จัดการออนไลน์. (2560). ชัด “ดีเอสไอ-สำนักพุทธฯ-มหาเถรสมาคม” จัดมหรธรมลวงโลก จับ ลัก “ธัมมชโย” ไม่ได้. [เรียกใช้เมื่อ 22 มิถุนายน 2561]. จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9590000041197>
- พระครูสันติธรรมาภีรต (บุญชัย สนติกโร). (2557). การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. ใน *วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 27-40.
- พระเมธีธรรมาภรณ์. (2539). *พิมพ์ลักษณ์*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระวิสุทธิโสภณ. (2543). *เมืองพะเยา*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- โพสต์ทูเดย์. (2561). โพสต์ทูเดย์. (2561). พุทธไทย ในยุคประชารัฐวัดสร้างสุข. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2562 จาก <https://www.posttoday.com/social/general/552371>.
- มติชนออนไลน์. (2562). เงินทองวัด:โดย เฉลิมพล พลมุข. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2562. จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_759459
- ระชี ดิษฐจร และ สุภัทรา เอื้อวงศ์. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหมและสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 8(1), 107 -115.
- วรเดช จันทรศร. (2541). *การประเมินผลในระบบเปิด*. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติ์.
- วสิน อินทสระ. (2535). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียและประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: เจริญกิจการพิมพ์.
- วิรินทร์ อักษรนิตย์. (2557). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) สำนักงานสรรพากรภาค 12: แนวทางและการปฏิบัติ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 25(2), 79 -96.
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์หลักการและแนวคิด*. กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที. เพรส.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). คู่มือพระสังฆาธิการ. สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2552). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษายภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: ภาพการพิมพ์ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สุทนต์ ศรีไสย์. (2551). *การจัดการและวางแผนพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อรุณ รักธรรม. (2529). *การพัฒนาองค์การเพื่อการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- Best. (1981). *Research in Education*. 3rd ed. Englewood cliffs. New Jersey: Prentice.
- Krejcie and Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.
- Schulinkamp, R. C., & Latham, J.R., (2017). Healthcare Performance Excellence: A Comparison of Baldrige Award Recipients and Competitors. *Quality Management Journal*, 22(2015), 6-22.